

Тернова Марина Володимирівна,
кандидат філософських наук, доцент
кафедри гуманітарних дисциплін.
Київський національний університет
театру, кіно і телебачення імені
І. К. Карпенка-Карого, Київ, Україна

Maryna Ternova,
Candidate in Philosophy science, Associate
Professor of Humanitarian Disciplines
Department. I. K. Karpenko-Karyi
Kyiv National Theatre, Cinema and
Television University, Kyiv, Ukraine

«АВТОБІОГРАФІЯ» Р. ДЖ. КОЛІНГВУДА ЯК ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ВАРІАНТ «БІОГРАФІЧНОГО МЕТОДУ»

Анотація. «Автобіографія» Робіна Джорджа Колінгвуда ще недостатньо активно включена в простір вітчизняного гуманітарного знання, тож авторський підхід до її тлумачення та оцінки актуалізуватиме зацікавлене ставлення з боку науковців й сприятиме розширенню теоретичного діалогу в логіці руху традиція – спадкоємність – новаторство. **Мета статті** – спираючись на порівняльний аналіз «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда та теоретичних засад «біографічного методу» Ш.-О. де Сент-Бьова, аргументувати «автобіографію» як інтерпретаційний варіант «біографічного методу». **Наукова новизна та методологія дослідження** полягає у введенні в контекст української гуманістики «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда, що спонукає залучення засад бібліографічного методу Ш.-О. де Сент-Бьова і щодо персоналії англійського вченого, і щодо власне біографізму, потенціал якого активно використовується у сучасному дослідницькому просторі. Використання сучасною гуманістикою низкою понять, які є спорідненими між собою: автобіографія, біографічний метод, біографія, біографізм, біографіка, персоналізація, актуалізує як необхідність формально-логічного узгодження понятійного апарату, так і проведення порівняльного аналізу наявних термінів. Оскільки всі вони несуть власне смислове навантаження, оперування ними вимагає чіткої інтерпретації (герменевтичного методу) кожного з понять. Також проблемне поле статті сформовано низкою проблем, які доцільно розглядати на перехресті таких гуманітарних наук, як культурологія, естетика, психологія та мистецтвознавство. Міждисциплінарність, яка виступає методологічним підґрунтям дослідження поставлених питань, дає змогу висвітлити їх змістовне наповнення в широкому культурно-філософському контексті. **Висновки.** Проаналізовано фрагменти з «Автобіографії» видатного англійського історика науки, філософа, естетика й теоретика мистецтва Р. Дж. Колінгвуда. Оцінено роль і значення цієї книги, що була оприлюднена вже після смерті автора, для створення цілісного уявлення про його життєво-науковий шлях і теоретичну спадщину. Аргументовано, що задля всебічної оцінки історико-культурного значення «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда, доцільно здійснити порівняльний аналіз розмислів англійського вченого і «біографічного методу» Ш.-О. де Сент-Бьова. Реконструйовано приклади гострої полеміки, що мали місце на німецько-французьких теренах (Т. Манн – М. Пруст), які не тільки виявили «за» і «проти» «біографічного методу», а й підсилили аргументи щодо «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда як інтерпретаційного варіанта методу Ш.-О. де Сент-Бьова.

Ключові слова. Автобіографія, біографічний метод, самопізнання, самооцінка, самовираження.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Питання, що формують дослідницький простір цієї статті хоча і належать до різних гуманітарних наук, однак доволі чітко «об'єднуються» культурологією – наукою, яка сформована і продовжує формуватися на перехресті різних сфер гуманітарного знання. Саме це і забезпечує матеріалу даної статті перший рівень актуальності, яка поглиблюватиметься відповідно до вияву нових аспектів тих питань, що поставатимуть у процесі розгортання дослідження.

Наступний рівень актуальності органічно пов'язаний з тим аспектом постановки проблеми статті, який трансформує увагу в бік широкого кола питань, пов'язаних із художньою творчістю. Цей зв'язок доволі виразно демонструє себе саме в процесі розгляду феномену «автобіографія», оскільки така модель біографізму відкриває можливість й для самоаналізу, і для самооцінки та самовираження – важливих чинників, що розкривають сутнісні ознаки творчості загалом і художньої творчості зокрема.

Контекстом постановки проблеми даної статті має виступати й такий історико-культурний факт, як обґрунтування «біографічного методу», що, як відомо, сформувався в середині XIX століття на французьких теренах. Від моменту оприлюднення цього методу він мав як доволі багато прихильників, так і доволі багато критиків. Неоднозначність сприймання «біографічного методу» дає привід зануритися в історію літературно-мистецьких процесів у франко-німецькому культурному просторі, оцінюючи їх як з історичної, так і сучасної позиції. Так, на нашу думку, слід обов'язково врахувати, що «біографічний метод» всіляко підтримував видатний німецький письменник Томас Манн, тоді як Марсель Пруст, співвітчизник автора «біографічного методу» Ш.-О. де Сент-Бьова, був його послідовним і досить жорстким опонентом.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Оскільки у викладі матеріалу статті ми відштовхуємося від «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда, потрібно згадати тих українських науковців, які в своїх дослідженнях тією чи іншою мірою торкалися теоретичної спадщини видатного англійського вченого. Зокрема, йдеться про наукові публікації Л. Бабушки та Т. Кривошеї. Полеміка щодо «за» і «проти» біографічного методу, а також аналіз позиції видатного французького письменника Марселя Пруста, який рішуче його засудив, пред-

ставлено у низці наукових розвідок О. Оніщенко та С. Холодинської.

Окрім означеного, у статті залучено дослідження й позиції українських гуманітаріїв: В. Бондарчук, О. Валевський, Т. Ємельянова, Л. Дабло, Н. Жукова, Н. Корнієнко, Л. Левчук, Т. Огнева, І. Сацик, К. Семенюк М. Шашок, які, власне, присвячені дослідженням «біографізму». Накопичений науковцями значний матеріал щодо осмислення життєво-творчого шляху відомих письменників і митців, надав можливість оцінити їхній внесок у вітчизняну культуру поза політико-ідеологічним зрізом.

Окремої уваги, на нашу думку, потребує термін «персоналізація», який введений Т. Коханом у теоретичний ужиток в монографії «Персоналізована історія європейського кіномистецтва: потенціал культурологічного аналізу» (2021). Важливість означеного терміна полягає в тому, що він використаний у процесі культурологічного аналізу європейського кіномистецтва, виявляючи дослідницький потенціал саме культурології.

Аналіз питань, пов'язаних з художньою творчістю, здійснювався відштовхуючись від наукових розвідок О. Кайдановської, О. Опанасюка, О. Поліщук, М. Протас, О. Туриніної.

Мета статті – спираючись на порівняльний аналіз «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда та теоретичних засад «біографічного методу» Ш.-О. де Сент-Бьова, аргументувати «автобіографію» як інтерпретаційний варіант «біографічного методу».

Виклад основного матеріалу. Задля реалізації заявленої нами мети даної статті потрібно чітко окреслити як зміст двох предметів порівняльного аналізу – «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда та «біографічного методу» Ш.-О. де Сент-Бьова, – так і їх роль у морально-психологічному спрямуванні, яке вони мали на інтелектуальну еліту своїх країн – Англії та Франції.

Робін Джордж Колінгвуд (1889-1943) – видатний англійський історик науки, філософ, естетик, теоретик мистецтва, без перебільшення важлива персоналія у європейському культуротворенні. Окремі англійські науковці – дослідники спадщини Р. Дж. Колінгвуда обов'язково фіксують у «професійному полі» ученого археологію, в якій учений мав неабиякі досягнення, і віддавали належне його знанням на теренах давньої англійської історії. Слід визнати, що зацікавленим ставленням до логіки розвитку всесвітньої історії просякнута фунда-

ментальна праця вченого «Ідея історії» (1946), яка вийшла друком вже після смерті автора.

Сьогодні відомо, що Р. Дж. Колінгвуд доволі скептично ставився до формату автобіографій. Це було пов'язано з його сумнівами щодо здатності конкретної людини, яка реконструює власне життя, описати його об'єктивно й без прикрашувань. Однак, врешті-решт, він написав автобіографію, де з першої сторінки поставив собі за мету створити «un livre de bonne foi», тобто щирю книгу. Слід віддати Р. Дж. Колінгвуду належне: його автобіографія написана живою мовою, просякнута щирістю і цілою низкою таких фрагментів з життя як самого вченого, так і його родини, які лише підтверджують і щирість, і відкритість автора.

У першому розділі автобіографії «Паростки майбутнього» розповідь про перші роки свого життя учений розпочинає з доволі симптоматичного факту, а саме: родина була бідною і перші тринадцять років навчанням Робіна опікувалися батько – художник і мати – мистецтвознавець, що природно ввело майбутнього науковця у середовище художньої інтелігенції.

У чотири роки під керівництвом батька Р. Дж. Колінгвуд починає вивчати латину, а грецька входить у простір його навчання десь через два роки, «...але вже за своєю власною ініціативою. Приблизно тоді ж я почав читати все, що міг відшукати з природничих наук, а особливо з геології, астрономії та фізики. Тоді ж я став визначати гірські породи, спостерігати за зірками, цікавитися тим, як влаштовані насоси, замки й інші механічні пристосування у всіх куточках нашого будинку» (Collingwood, 1944, p. 3).

З особливою вдячністю Р. Дж. Колінгвуд згадує батька, який дав йому перші уроки з давньої та нової історії, що в майбутньому принесе йому визнання видатного вченого з історії науки.

Особистісний відтінок має і матеріал другого розділу «Автобіографії» «Весняні приморозки». Не змінюючи обраної манери висвітлення матеріалу, Р. Дж. Колінгвуд згадує двох учителів, які на все життя залишилися в його пам'яті. Йдеться про школу Регбі, яка «своєю високою репутацією зобов'язана генію одного першокласного вчителя, Роберта Вайтлоу. Він був людиною, яка прикрашала усе, до чого торкалася. Один рік з тих п'яти, які я перебував там, я вчився в його класі, й саме тому було б несправедливим стверджувати, що моє перебування в школі стало даремною тратою часу»

(Collingwood, 1944, p. 7). Єдиний недолік, який був у Р. Вайтлоу, на думку його учня, це віра в загальну освіченість людини. Проте для Р. Дж. Колінгвуда саме така віра виконала стимулюючу функцію, і він впевнено «наслідував» улюбленого вчителя. На сторінках «Автобіографії» з щирою теплотою згадується і С.-П. Хастінгсом – викладач, завдяки якому, як зазначає англійський науковець, він «багато дізнався про нову історію».

На нашу думку, доволі симптоматичними в «Автобіографії» англійського вченого є третій «Дрібні філософи» та четвертий «Перші плоди» розділи, в яких він аналізує, хоча і дещо строкато, стиль викладання в Оксфорді деяких науковців. У своїх нотатках Р. Дж. Колінгвуд відтворює по суті фарсові ситуації, в які потрапляли його викладачі, а відтак поняття «дрібні» може вважатися доволі коректним.

Наставником Р. Дж. Колінгвуда в Оксфорді був Є.-Ф. Керрітт – видатний представник «реалістичної» школи, яка вела теоретичну боротьбу з такою самою школою в Кембріджі. Є.-Ф. Керрітт орієнтував свого студента на лекції Куку Вільсона, професора з логіки, який принципово відмовлявся друкувати свої наукові розвідки. Усі викладачі, з якими спілкувався Р. Дж. Колінгвуд в період свого навчання, перебували під значним впливом статті Дж. Мура «Спростування ідеалізму», на сторінках якої автор намагався розвінчати авторитет Джорджа Берклі (1685-1753).

Р. Дж. Колінгвуд, який був вельми в'їдливим й скрупульозним щодо наукової чіткості в лекціях своїх викладачів, досить швидко з'ясував, що ідеї, які гостро критикує Дж. Мур, не є ідеями Берклі: «...у деяких суттєвих моментах вони були саме тими концепціями, що критикував сам Берклі. Аби переконатися в цьому, мені було достатньо взяти ту саму статтю та текст Берклі й порівняти їх» (Collingwood, 1944, p. 14). Така саме ситуація склалася, за словами Р. Дж. Колінгвуда і з лекціями К. Вільсона, який гостро критикував Френсіса Герберта Бредлі (1846-1924), не приймаючи ідеї, що їх той сповідував. При цьому Р. Дж. Колінгвуд відверто зізнається, що він всіляко прагнув у свої 22-23 роки знайти виправдання для викладачів.

Слід визнати, що не тільки перший та другий, третій чи четвертий розділи автобіографії, а й усі наступні витримані в описовому стилі, відтворюючи оповідну манеру філософа. На нашу думку, з багатьох причин саме така форма автобіографії

і викликає до себе довіру. Це відтворює особливий морально-психологічний стан, який виникає, коли одна людина сповідується загальній людській спільноті, що складається і з друзів, і з ворогів, і взагалі з байдужих осіб, яким випадково потрапила до рук автобіографія конкретної персоналії.

Водночас необхідно зафіксувати ще одну особливість автобіографії Р. Дж. Колінгвуда, яка у зацікавленого читача, відкритого до опанування тексту, що його залишив учений, викликає дивне бажання на кожній сторінці автобіографії чітко зафіксувати літерою «Я» авторство Р. Дж. Колінгвуда. Саме це бажання виступає першою ознакою того, чим «Автобіографія» філософа відрізняється від «біографічного методу».

Текст «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда, з яким маємо можливість ознайомитися, приблизно через 70 років після його написання асоціюється з етапами творчого процесу: задум – пошуки засобів його втілення – безпосередня реалізація задуму. І як кожний творчий процес «Автобіографія» реалізує рух від самопізнання до самооцінки та самовираження. Відновлюючи на папері історію власного життя, Р. Дж. Колінгвуд переосмислює його, робить своєрідну «селекцію подій», оцінює їх з позиції людини, яка накопичила значний життєвий досвід і знаходить форму чи засоби «самовираження».

Слід зауважити, що англійський філософ писав «Автобіографію», яка була оприлюднена лише через рік після його смерті, сам для себе. Імовірно, саме цей факт і визначив особистісний характер тексту. Окрім цього, автобіографія англійського вченого писалася тоді, коли «біографічний метод» існував вже близько ста років і активно використовувався принаймні європейськими літературознавцями.

Шарль Огюстен де Сент-Бьов (1804-1869) – відомий французький літературознавець, літературний і театральний критик, яскравий представник літературного романтизму та засновник «біографічного методу», що був введений в ужиток упродовж 1830-1840-х років завдяки великим циклам книг, об'єднаних спільною назвою «Літературні портрети», і став підґрунтям для його «біографічного методу» аргументації.

Слід наголосити, що «біографічний метод» спочатку сприймався як суто літературознавчий, однак пізніше його засадами почали користуватися і представники інших видів мистецтва. На теренах української гуманістики послідовний інтерес до «біографічного методу» формується на-

прикінці 90-х років минулого століття і посідає помітне місце в процесі перегляду та реабілітації представників літературно-мистецької спільноти, що відверто активізується у перші десятиліття української незалежності.

У монографії О. Оніщенко «Письменники як дослідники: потенціал теоретичних ідей (О. Вайльд, Т. Манн, А. Франс, І. Франко, С. Цвейг)» (2011) не лише доволі детально розкриті наріжні положення «біографічного методу», а й відтворені приклади реакції на них з боку відомих письменників. Так, українська дослідниця акцентує, що з позиції класика німецької літератури Томаса Манна (1875-1955), у методі Ш.-О. де Сент-Бьова важливим є наголос на «вивченні рис найближчих родичів і освіти персонажа», а також «вивченні побутових і життєвих реалій, які безпосередньо не мають відношення до творчості» (Оніщенко, 2011, с. 79).

На сторінках своєї монографії науковиця доволі повно представляє морально-психологічно зорієнтовану розвідку Т. Манна «Нарис мого життя», в якій письменник наголошує ще на двох чинниках «біографічного методу», які Ш.-О. де Сент-Бьов оцінив як вкрай важливі, а саме: «...по-перше, «літературне оточення письменника в період його становлення». Артикулюючи означену тезу засновника «біографічного методу», О. Оніщенко звертається до позиції О. Валевського, який звернув увагу на те, що французький науковець робить наголос саме на факторі «літературного оточення», оскільки пропонує свій метод для літературознавства» (Оніщенко, 2011, с. 79).

Текст «Нарису мого життя» дає всі підстави вважати, що Т. Манн загалом приймає ідею «літературного контексту», а отже «імена сучасників (Г. фон Гофмансталь, Ф. Ведекінд, Г. Гессе, Л. Фейхтвангер та ін.) досить часто згадуються ним у тому чи іншому зв'язку. Більш того, деякі з них, а саме А. Франс, К. Гамсун, Г. Гауптман, на думку Т. Манна, визначили “коло безсмертних” в літературному процесі його доби» (Оніщенко, 2011, с. 79).

Слід визнати, що німецький письменник активно підтримував і ще один «блок тез» з розмислів Ш.-О. де Сент-Бьова. Йдеться про подолання Т. Манном «звуженості» «біографічного методу», який, на його думку, «виходить» за межі літературознавства, «опиняючись у широкому культурному просторі. Так, на сторінках статей Т. Манна постають імена провідних європейських філософів, які були його попередниками – А. Шопенга-

уер, Г. В. Ф. Гегель, Ф. Ніцше та ін. та сучасниками – З. Фрейд, Б. Кроче, О. Шпенглер, Т. Адорно та ін...» (Оніщенко, 2011, с. 81).

Хоча нормативи статті й обмежують нашу можливість розгорнуто представити усі «за», які Т. Манн висловив на користь «біографічного методу», однак ще одну тезу ми вважаємо за необхідне представити як таку, що підтверджує неоднозначність позиції Ш.-О. де Сент-Бьова, який не спрощував ситуацію з біографізмом, розуміючи його багатоаспектність. Так, засновник «біографічного методу» переконаний, що в процесі використання створеного ним методу, необхідно «вивчати ворогів і недоброзичливців таланту, тобто судження від протилежного» (Оніщенко, 2011, с. 81).

На думку О. Оніщенко, «наведена теза видається взагалі дещо суперечливою, адже питання “вивчення ворогів” і “судження від протилежного” знаходяться у різних площинах» (Оніщенко, 2011, с. 81-82). Деталізуючи своє твердження, авторка констатує, що ідея «судження від протилежного при всій нечіткості свого формулювання стосується проблеми парадигмальних змін у сфері літератури і мистецтва, коли шляхом заперечення попередніх моделей відбувається вихід на рівень принципово нового» (Оніщенко, 2011, с. 82).

Ми цілком свідомо зосереджуємо увагу на позиції «вороги – недоброзичливці», оскільки, відштовхуючись від окремих розділів і побіжних зауважень з «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда, можна впевнено сказати, що він не прийняв би подібної тези. Вочевидь, для нього не тільки «вороги», а й «друзі» не потрапляли, так би мовити, у «біографічний контекст». Уже з перших сторінок своєї «Автобіографії» англійський історик науки робить симптоматичне зауваження, яке зафіксовано наступним чином: «... я писав її абсолютно відверто, подекуди не поділяючи вчинків людей, якими я захоплювався і яких я люблю. Якщо когось з них зачепить те, що я написав, я хочу аби вони знали одне моє правило: в своїх книжках я ніколи не згадую нікого інакше як *honoris cause* (заради честі – *M. T.*)» (Collingwood, 1944, р. 3).

В іншому розділі «Автобіографії» є ще один доволі показовий фрагмент. Так, згадуючи роки перебування в школі Регбі, Р. Дж. Колінгвуд зауважує, що він «провів три роки у шостому класі, і два з них був старостою учнівського гуртожитку, де вперше відчув принади адміністративної діяльності й раз і назавжди навчився нею займатися».

Окрім цього, Р. Дж. Колінгвуд зазначає, що в нього усі ці роки були блискучі стосунки з товаришами по школі. (Collingwood, 1944, р. 5).

Подібні «побутові замальовки», які багато значили в житті підлітка, аж ніяк не трансформуються у поняття «вороги – недоброзичливці» чи «друзі – одностудці», що їх описує Ш.-О. де Сент-Бьов. Зрозуміло, що далеко не все в житті видатного англійського науковця складалося за ідеальною схемою, адже, вочевидь, між ним і його колегами розгорталася полеміка щодо тієї чи іншої концепції шляхів розвитку науки. При цьому, більш ніж імовірно, Р. Дж. Колінгвуд міг не приймати того чи іншого науковця на рівні «людського, занадто людського». Однак «ворог» – це морально-психологічна категорія, яка містить у собі негативний зміст, категоричність і повне неприйняття іншої людини, що стосовно різних етапів життєвого шляху Р. Дж. Колінгвуда, не простежується в жодному фрагменті його «Автобіографії».

Завдяки теоретичній спадщині Т. Манна, ми представили позицію видатного письменника, який підтримав «біографічний метод», чітко сформулювавши ті «за», що працюють на підтримку Ш.-О. де Сент-Бьова. Задля об'єктивності, слід презентувати і позицію видатного французького письменника Марселя Пруста (1871-1922), який у книзі «Проти Сент-Бьова» рішуче заперечував розміркування літературознавця.

Представляючи позицію М. Пруста, слід нагадати, що він планував написати статтю, на сторінках якої було б, у концентрованому форматі, висловлене його ставлення і до «біографічного методу», і взагалі до «персоналії» Ш.-О. де Сент-Бьова. Однак стаття перетворилася на книгу, що була написана упродовж 1908-1909 років. Текст «Проти Сент-Бьова» доволі різноплановий і торкається не лише «біографічного методу», а й низки питань, пов'язаних із позитивізмом: з оцінкою місця і ролі Іполітта Тена (1828-1893) як теоретика мистецтва позитивістського спрямування, з характеристикою низки французьких інтелектуалів, які підтримували як «біографічний метод», так і літературну творчість Ш.-О. де Сент-Бьова.

Надавши загальну характеристику, з одного боку, «біографічному методу», а з іншого – творчій спадщині його автора, М. Пруст вдається до доволі жорсткої оцінки. Відтак він кваліфікує «біографічний метод» як «абсурдний», катего-

рично заперечуючи при цьому і прозаїчні твори Ш.-О. де Сент-Бьова.

Охарактеризувавши ситуацію, яка склалася у середовищі німецько-французької інтелектуальної еліти на межі ХІХ – ХХ століть, ми можемо визначити ту відмінність, що існує між «Автобіографією» Р. Дж. Колінгвуда і «біографічним методом» Ш.-О. де Сент-Бьова. «Автобіографія» написана від першої особи, містить у собі, як вже зазначалося, сповідальний підтекст, безпосередньо доносячи думки і почуття Р. Дж. Колінгвуда, який погодився відкрити свій, так би мовити, особистісний простір для сторонніх людей.

Аналізуючи потенціал «біографічного методу», слід артикулювати, що згідно з позицією Ш.-О. де Сент-Бьова, його метод вимагає присутності медіатора «від лат. *mediator* – посередник, примиритель, спеціально підготовлений, нейтральний і незалежний фахівець, який допомагає сторонам досягти шляхом переговорів добровільної та взаємовигідної угоди. Організує та проводить медіацію» (*Багатомовний юридичний словник-довідник*, 2012, с. 264). Таке традиційне визначення фігури «медіатора» лише частково відбиває роль «посередника», яку в процесі реалізації вимог «біографічного методу» виконує чи то журналіст, чи то літературний критик, який зі слів автора біографії фіксує його розповідь. При цьому у ситуаціях інспірованих «біографічним методом» Ш.-О. де Сент-Бьова зазвичай не існувало ані конфлікту, ані дискусії. Водночас «медіатор», який є професійним фахівцем і коректною людиною, свідомо чи позасвідомо, привносив у текст біографії якісь власні деталі, що врешті-решт могли спотворити оригінал.

Окрім означеного, вразливим місцем у методиці застосування «біографічного методу» є його нездатність працювати з історичними фактами, коли життєвий шлях видатної особистості слід відновлювати за архівними матеріалами чи спогадами сучасників. Саме цей, вкрай слабкий й суперечливий аспект методу Ш.-О. де Сент-Бьова, показовим чином прокоментував М. Пруст.

Означене дає змогу побачити принципову різницю у специфіці «біографічних підходів», а відтак не ототожнювати «Автобіографію» Р. Дж. Колінгвуда з «біографічним методом» французького літературознавця і розглядати її (автобіографію) саме як «інтерпретаційний варіант». При цьому, не можемо не припустити, що Р. Дж. Колінгвуд, який підтримував найтісніші зв'язки з європей-

ською інтелектуальною елітою, міг не знати про «біографічний метод». Більш того, цілком імовірно, його «Автобіографія» була інспірована бажанням, якщо не відверто, то опосередковано, «вписатися» у контекст руху «анти-Сент-Бьов».

Однак за всіх «концептуальних суперечностей» потенціал «біографічного методу» навряд чи можна недооцінювати. Саме тому ми пропонуємо кваліфікувати «Автобіографію» Р. Дж. Колінгвуда як «інтерпретаційний варіант» «біографічного методу», що вимагає чітко уявляти змістовне наповнення поняття «інтерпретація (від лат. *interpretatio*) – роз'яснення, тлумачення; йдеться передусім про наукові та художні тексти» (Інтерпретація, 2002, с. 247). Як відомо, «біографічний метод» Ш.-О. де Сент-Бьова був спрямований у простір літературознавства, однак сьогодні його потенціал продуктивно «працює» у широкому гуманітарному контексті, а отже інтерпретаційний підхід видається цілком законним.

Оскільки «Автобіографія» Р. Дж. Колінгвуда чи не вперше на українських теренах стає предметом теоретичного аналізу, її подальше осмислення активізуватиме дослідницький процес, який реалізується у просторі сучасного гуманітарного знання.

Висновки. Підсумовуючи матеріал статті, доцільно зробити наступні висновки, а саме:

– Проаналізовано фрагменти з «Автобіографії» видатного англійського історика науки, філософа, естетика й теоретика мистецтва Р. Дж. Колінгвуда. Оцінено роль і значення цієї книги, що була оприлюднена вже після смерті автора, для створення цілісного уявлення про його життєво-науковий шлях і теоретичну спадщину;

– Аргументовано, що задля всебічної оцінки історико-культурного значення «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда доцільно здійснити порівняльний аналіз розмислів англійського вченого і «біографічного методу» Ш.-О. де Сент-Бьова, який був запроваджений приблизно сто років тому і до сьогодні доволі активно використовується у царині культурології;

– Реконструйовано приклади гострої полеміки, що мали місце на німецько-французьких теренах (Т. Манн – М. Пруст), які не лише виявили «за» і «проти» «біографічного методу», а й підсилили аргументи щодо «Автобіографії» Р. Дж. Колінгвуда як інтерпретаційного варіанта методу Ш.-О. де Сент-Бьова.

Джерела та література

- Багатомовний юридичний словник-довідник (2012). Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 544 с.
- Кримський С. (2002). Інтерпретація. *Філософський енциклопедичний словник*. Київ: Абрис. С. 247. 632 с.
- Оніщенко, О. (2011). *Письменники як дослідники: потенціал теоретичних ідей (О. Вайльд, Т. Манн, А. Франс, І. Франко, С. Цвейг)*: монографія. Київ: Ін-тут культурології НАМ України. 272 с.
- Collingwood, R. G. (1944). *An Autobiography: monography*. London. 112 p.

References

- Bahatomovnyi yurydychnyi slovnyk-dovidnyk*. (2012). [Multilingual law dictionary]. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiyi universytet». 544 p. [in Ukrainian]
- Collingwood, R. G. (1944). *An Autobiography: monography*. London. 112 p. [in English]
- Krymskyi, S. (2002). *Intepretatsiia. Filosofskiyi entsyklopedychnyi slovnyk*. [Interpretation. Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv: Abrys. P. 247. 632 p. [in Ukrainian]
- Onishchenko, O. (2011). *Pysmennyky yak doslidnyky: potentsial teoretichnykh idei (O. Uaild, T. Mann, A. Frans, I. Franko, S. Tsveih)*: monohrafiia. [Writers as researchers: the potential of theoretical ideas (O. Wilde, T. Mann, A. France, I. Franko, S. Zweig): monography]. Kyiv: Intut kulturolohii NAM Ukrainy. 272 p. [in Ukrainian]

Maryna Ternova

«An Autobiography» by R. G. Collingwood as an interpretive version of the «biographical method»

Abstract. The article highlights that «An Autobiography» by Robin George Collingwood, an outstanding English historian of science, aesthetician and art theorist, is not yet actively involved in the context of Ukrainian humanitarian knowledge, so the authors approach to its interpretation and evaluation will draw increasing attention of researchers and contribute to the expansion of the theoretical dialogue in the logic of the tradition – continuity – innovation process.

Purpose. Based on a comparative analysis of R. G. Collingwood's «Autobiography» and the theoretical foundations of the «biographical method» by S. A. de Sainte-Beuve, to argue for «autobiography» as an interpretive variant of the «biographical method». **The scientific novelty and research methodology.** It is noted that the problem field of the article has been formed by a number of problematic aspects that should be considered at the intersection of such humanities as cultural studies, aesthetics, psychology and art history. Interdisciplinary studies, which act as a methodological basis for the study of the questions raised, allow to highlight their content in a broad cultural and philosophical context. The author argues that using a number of tools by modern humanities that are related to each other, namely autobiography, biographical method, biography, biographism, biographical studies, personalization, gains newfound relevance both of the need for formal and logical coordination of the conceptual framework, and conducting a comparative analysis of existing terms. Since all of them carry their own semantic load, using them requires a clear interpretation of all concepts that are actively functioning in the framework of Ukrainian humanities. **Conclusions.** The article analyzes fragments from the «Autobiography» of English historian and art theorist R. G. Collingwood. The role and significance of this book, which was published after the author's death, to create view of his life and scientific path. It is argued that for a comprehensive assessment of the historical and cultural significance of R. G. Collingwood's «Autobiography», it is necessary to compare the English scientist's reflections and the «biographical method» of S. A. de Saint-Beuve. The examples of the polemics that took place in the German-French ideas (T. Mann-M.Proust) are reconstructed, also argument R. G. Collingwood's «Autobiography» as an interpretive variant of S. A. de Sainte-Beuve method.

Keywords: «Autobiography», biographical method, self-awareness, self-assessment, self-expression.